

Kulturdepartementet
PB 8030 Dep.
0030 Oslo

Forslag til lov om omsetning av bøker (boklov)

Høringssvar fra Den norske Forleggerforening

Sammendrag

Den norske Forleggerforening mener at en lov om omsetning av bøker (bokloven) vil være et svært viktig og fremtidsrettet litteraturpolitisk instrument.

En boklov med de løsningene vi anbefaler vil etter vårt skjønn gi en god balanse mellom de litteraturpolitiske målene på den ene siden og konkurranse og effektivitet i bokmarkedet på den andre.

Kort oppsummert er vår holdning til høringsspørsmålene:

- Formålsparagrafen støttes (spørsmål 1)
- E-bøker må inkluderes i fastprisordningen (spørsmål 2)
- Fastpris for bokgruppe 2 (fagbøker) bør være utgivelsesåret og et år til (spørsmål 3)
- Samarbeid om standardkontrakter støttes (spørsmål 4)
- Fastprisen bør gjøres obligatorisk (spørsmål 5)
- Versjonsprising videreføres, men kriteriene bør innskjerpes (spørsmål 6)
- Fastprisperioden for skjønn- og generell litteratur bør videreføres (spørsmål 7)
- Sluttkunderabatter bør videreføres (spørsmål 8)
- Skaffe- og leveringsplikt bør videreføres (spørsmål 9)
- Litteraturabonnementene bør videreføres og styrkes (spørsmål 10)

- Ikke-diskrimineringsprinsipp basert på eierskap bør innføres (spørsmål 11)
- Avanseregulering bør innføres (spørsmål 12)
- Samarbeid om frakt- og leveringsbestemmelser kan videreføres (spørsmål 13)
- Rådgivende nemd bør opprettes, vi har endringsforslag til oppnevningen og innspill til forskrift (spørsmål 14)
- Eierskapsbegrensninger innføres ikke, støttes (spørsmål 15)

Høringsspørsmål 1: Lovens formålsparagraf

Departementet foreslår at loven får en formålsparagraf som gjenspeiler språk- og litteraturpolitiske målsettinger. Vi støtter departementets forslag.

Høringsspørsmål 2: Lovens virkeområde – e-bøker

Vi støtter alternativ 1 som tilsier at loven gjelder uansett publiseringsformat. Dette er en videreføring av det som har vært praksis siden e-bøkene ble lansert for snart to år siden. Grunnene til at vi støtter dette alternativet kan oppsummeres i tre punkter:

- Den kulturpolitiske begrunnelsen for fastpris, å øke bransjens evne og vilje til å utgi et bredt spekter av bøker, gjelder alle publiseringsformater. Det er den samlede inntjening fra alle formater som skal dekke bokens investeringskostnader.
- Undersøkelser¹ viser at det med dagens fastprismodell er sterk priskonkurranse i e-bokmarkedet. Besparelser i forbindelse med trykking, distribusjon og salg av e-bøker kommer konsumentene til gode.
- Erfaringer fra det engelskspråklige markedet viser at en fastprismodell fremmer innovasjon på en helt annen måte enn et system preget av fripris og monopoldannelse. I det norske markedet er det mulig å etablere forskjellige forretningsmodeller som kan konkurrere på formidling og digitale løsninger for nedlasting.

Forfatterens verk skal nå flest mulig lesere. Det er forlagenes oppgave å gjøre verket tilgjengelig i de versjoner og på de plattformer leseren er interessert i. Inntjeningen fra de ulike versjonene må dekke investeringskostnadene. Ut fra erfaringene i andre land må vi forvente at e-bokmarkedet vil være i sterk vekst de kommende årene, mens papirbøkene vil vise en tilbakegang. Hvis formatene behandles ulikt når det gjelder fastpris, vil dette over tid undergrave forlagenes mulighet til å innfri den kulturpolitiske begrunnelsen for fastpris, nemlig å opprettholde et bredt spekter av utgivelser.

¹ <http://www.forleggerforeningen.no/publikasjoner/rapporter>

I Kulturdepartementets høringsnotat er Konkurransetilsynets høringsuttalelse etter bokutredningene i juni i fjor sitert. Her hevdes det at besparelser i forbindelse med trykking, distribusjon og salg av e-bøker ikke vil komme konsumentene til gode i en fastprisordning. Det norske e-bokmarkedet har snart fungert i to år, hele tiden med en fastprisordning. Erfaringene fra denne perioden viser at e-bøkene prises i henhold til de reelle besparelsene som finner sted ved dette formatet. Førti prosent av e-bøkene som ble lastet ned i 2012 ble gitt bort gratis. Snittprisen på de øvrige solgte bøkene er i underkant av nitti kroner (eks. moms).

To undersøkelser Forleggerforeningen har utført om prising av e-bøker kontra papirbøker² viser at e-bøkene har fått et prisnivå som er klart lavere enn papirboka. Variasjonen i prisingen er også stor; e-boka prises fra 30 til 70 prosent lavere enn papirboka (før moms). I snitt er e-bøkene i fastprisperioden priset i underkant av 40 prosent lavere enn papirbøkene (før moms).

Konkurransen er sterk i salgsleddet, også når det gjelder e-bøker. Det er tydelig at de ti konkurrerende nettbokhandlerne forsøker å få leserne til å ta i bruk dette formatet.

I ovennevnte høringsuttalelse hevder Konkurransetilsynet at «bokbransjens e-bokløsning kan regnes som proteksjonistiske tiltak med formål å opprettholde gjeldende produkter og produktplattformer»³. Dette er feil. Alle forlag og e-bokselgere har tilgang til den digitale distribusjonsløsningen som er utviklet. Det er ingen hindre i gjeldende avtaleverk for nye aktører som vil etablere seg i bokbransjen, også med nye distribusjonsmodeller. Dette gjør det mulig å etablere forskjellige forretningsmodeller som kan konkurrere på formidling og digitale løsninger for nedlasting.

I det engelskspråklige e-bokmarkedet har man rukket å prøve ut både en friprismodell og en fastprismodell med sterkere konkurranse i salgsleddet. Konsulent Mike Shatzkin oppsummerer situasjonen for e-bøker i USA slik: Da e-boktitlene etter Apples inntreden ble priset på individuell basis, fikk man en balansert konkurranse i markedet. Tidligere hadde Amazon i lanseringsfasen en og samme pris på store deler av tittelutvalget. Shatzkin viser til at Apples inntreden og innføring av et fastprissystem førte til en utjevning i markedsandelene (Amazons andel falt fra nitti til seksti prosent). Samspillet i e-boksystemet ble mer omfattende, noe som har gitt kundene flere kjøpsmuligheter. Shatzkin understreker dessuten at innovasjonen hos andre aktører enn Amazon (som Barnes & Nobles utvikling av Nook) ville vært mindre sannsynlig om markedet hadde vært dominert av tapsprising, slik Amazon startet e-boksalget⁴.

Erfaringene fra det engelskspråklige markedet tyder på at det å unndra e-bøker fra fastprisbestemmelsen kan føre til reduserte investeringer i det digitale feltet i bokbransjen, særlig hvis konkurransefeltet utvikles til tapsprising

Som påvist, overføres e-bokas kostnadsfortrinn til kundene i et fastprissystem. Det er stor priskonkurranse i e-bokmarkedet, både mellom titler med fastpris og for alle titlene som er i

² www.forleggerforeningen.no/publikasjoner/rapporter

³ http://www.regjeringen.no/pages/38216060/Hoeringsnotat_boklov_01022013.pdf

⁴ www.forleggerforeningen.no/publikasjoner/rapporter

friprismarkedet . Det beste bidraget til ytterligere å forsterke e-bokas stilling, vil være å likestille e-bokformatet ved å fjerne merverdiavgiften fra e-bøker.

Definisjon av e-boka

Det har vært spørsmål om hvordan en e-bok kan defineres. Vi foreslår følgende definisjon:

En elektronisk bok er en publikasjon som er formatert slik at den kan gjøres tilgjengelig i elektronisk format, hvor den dominerende delen består av tekst, illustrasjoner og annet grafisk materiale.

Høringsspørsmål 3: Fagbøker

Vi anbefaler at fastprisperiodens lengde for bokgruppe 2 (fagbøker) bør være utgivelsesåret og et år til, slik det har vært tidligere.

Begrunnelsen for dette er:

- Fagbøker til høyere utdanning har høye initialkostnader og små målgrupper.
- Bøker i bokgruppe 2 når først sitt fulle salgspotensial ett år etter utgivelse.
- Bøker i bokgruppe 2 trenger lang tid i markedet for å dekke inn investeringskostnadene.
- Fagbøker til høyere utdanning har en særlig betydning for å opprettholde norsk som samfunnsbærende og fullverdig språk.

Det å utgi bøker for høgskoler og universiteter i Norge er per definisjon et forleggeri for «den lange halen». Utviklingsperioden er lang, fra konsept til ferdig bok kan ta inntil fem år, og det blir lagt ned store redaksjonelle ressurser for å kvalitetssikre utgivelsene. På den andre siden er markedet avgrenset og fragmentert. Markedet er avgrenset til studenter innenfor det aktuelle fagfeltet og det er bare unntaksvis mersalg utenfor denne gruppen. Da Kvalitetsreformen for høyere utdanning ble innført i 2003 ble grunnfaget erstattet av mange små kurs, og markedet for fagbøker ble tilsvarende fragmentert. Eksempelvis ble det i 2011 avlagt eksamen i 71 100 ulike kurs ved norske høgskoler og universiteter, 93 % av disse kursene hadde under 50 studenter på landsbasis. Nå blir selvsagt bøker pensum på flere kurs, men likevel er det årlige salget for en gruppe 2-bok lavt. Praksis ved fastsetting av opplag kan illustrere dette: I bokgruppe 2 trykker man normalt for tre år og opplagene er sjelden over 1 200. Dette viser også at kryss-subsidiering av smalere utgivelser er praksis i de akademiske forlagene, rett og slett fordi man på forhånd aldri vet om en bok vil få et godt salg. Det vet man først etter ett år eller to.

Bøkene må altså selge i mange år før forlaget tjener inn investeringene. Her bør det også legges til at fagbøker må vurderes av forelesere før de blir satt opp som pensum, og at bøkene derfor først når sitt fulle salgspotensial ett år eller mer etter utgivelsen.

Fastpris på fagbøker for høyere utdanning vil bidra til å sikre en bred produksjon av fagbøker på bokmål og nynorsk. Uten forutsigbarheten som ligger i fastprisen, vil ikke bredden i norske

fagbokutgivelser kunne opprettholdes. Spesielt vil dette gå utover bøker til mindre fag samt utgivelser på nynorsk. For bokgruppe 2 er derfor fastpris et særlig effektivt virkemiddel.

Høringsspørsmål 4: Samarbeid om standardkontrakter

Vi støtter forslaget om videreføring av muligheten for å samarbeide om standardkontrakter for royalty- og provisjonssatser samt oversetterhonorar. Dette er en effektiv måte å regulere forholdene mellom aktørene på, og det sikrer opphavspersonenes rettigheter og økonomiske rammevilkår på en god måte. Erfaringene fra land uten standardiserte avtaler viser entydig at forfattere og andre primærrettighetshavere kommer svakere ut, totalt sett.

Høringsspørsmål 5: Lovens omfang

Skal intensjonene med bokloven innfris, må obligatorisk fastpris innføres. Vi støtter alternativ 1.

- En obligatorisk ordning vil gi et helhetlig lovverk med klare rammer for videresalg av bøker, noe som igjen vil bidra til å sikre de kulturpolitiske målene.
- I alle europeiske land med boklov omfatter fastprisbestemmelsene alle forlag.
- Ved å inkludere alle aktørene ligger den kulturpolitiske styringen hos lovgiverne.

Når man ønsker å løse oppgaver av kollektiv art, som å øke bredden av litteratur samt omfang og kvalitet på forhandlerleddet, vil en obligatorisk ordning være det beste verktøyet. Obligatorisk fastpris vil resultere i et samlet boktilbud som tar opp i seg det beste fra to verdener: Fastprisperioden legger til rette for en sammensatt og variert utgivelsesbredde og muliggjør effektiv kryssubsidiering mellom brede og smale, rimelige og kostnadskrevenende utgivelser i forlagsleddet, samtidig som ytterligere, effektiv priskonkurranse ivaretas for den samme porteføljen allerede året etter utgivelse. Det er verdt å understreke at forlaget selvfølgelig gjør en individuell prisvurdering av hver enkelt tittel.

I dagens situasjon er det ulike konkurranseforhold i bransjen. Forlag som står utenfor Forleggerforeningen benytter veiledende utsalgspriser. I hvor stor grad salgsleddet behandler tittelen som en del av fastprissystemet ved lansering er ikke undersøkt, men vi antar at svært mange benytter den registrerte prisen. En inkludering av disse forlagene i en fastprisordning vil altså ha svært begrensede konsekvenser ved lansering.

De såkalte gratispassasjerproblemene ved dagens ordning oppstår primært ved at noen forlag som står utenfor dagens fastprisordning velger å kjøre kampanjer eller realisere varelager på et tidligere tidspunkt enn det de som overholder fastprisperioden kan.

Alternativ 2, boklov som gir rett til å samarbeide om bokomsetning, er en videreføring av dagens praksis. Så lenge et stort flertall av aktørene er villig til å inngå bindende avtaler om en fastprisordning, er dette en løsning som fungerer kulturpolitisk.

Men det er en stor svakhet ved denne modellen: Man er avhengig av at mange nok aktører er villig til å være en del av et avtalesamarbeid. Uten en obligatorisk fastprisordning, kan sentrale aktører til enhver tid vurdere om de vil delta i et forpliktende forhold, eller om de vil stå utenfor. Det innebærer også at en eller flere større aktører kan påvirke et eventuelt opphør av fastprissystemet ved å melde seg ut av en av bransjeforeningene som har inngått avtale. Resultatet vil i verste fall kunne bli som i Danmark: At en fastprisordning i praksis opphører.

Høringsspørsmål 6: Versjonsprising

Det bør fortsatt være anledning til versjonsprising, men kriteriene bør innskjerpes.

- Versjonsprising i form av muligheten til å sette ny fastpris når verket kommer i nye utgaver er velferdsfremmende.
- Definisjonen av nye utgaver bør presiseres.

Ved investeringsvurderingen i et nytt verk inngår en helhetsvurdering av ulike versjoner av verket og prisen på disse. Ved lansering kommer flere versjoner samtidig, eller tilnærmet samtidig, som papirbok, e-bok og lydbok. Hver av disse versjonene har sine priser. På et valgt tidspunkt kommer det en heftet utgave som også har sin fastprisperiode. I fremtiden kan det tenkes at e-bok også kan komme i andre versjoner – beriket, som app eller lignende. Disse bør også kunne ha sin fastprisperiode.

Professorene Foros og Kind ga i sin vurdering i fjor følgende beskrivelse: «Versjonsprising ved at bøker først utgis i innbundet fullprisversjon for senere å komme i billigere pocketversjoner er en velkjent prisstrategi i bokbransjen. Dette er et system som med stor sannsynlighet gjør at flere markedssegmenter betjenes, og dermed er dette også velferdsfremmende.»⁵

En undersøkelse av fordelingen av nye titler utover året tyder på at 48 % av titlene utgis før 1. mai og 52 % etter. Med litt overvekt i første del av første halvår og tilsvarende litt færre nye titler i 4. kvartal, antar vi at den gjennomsnittlige fastprisperioden i dagens ordning er svært nær 12 måneder.

Hvis det ikke skulle vært anledning til versjonsprising, er en sannsynlig konsekvens at det vil bli tyngre å utgi visse type bøker, med den følge at utgivelsesspekteret innsnevres. Dette vil i første omgang ramme bøker som har betydelige behov for alternative utgivelsesformer for å forsvare sine kostnader, mest sannsynlig er det oversatt litteratur som er mest utsatt. Andre versjoner enn den første papirboken vil dessuten lanseres senere enn nå og det vil ikke være mulig å la forbruker nyte godt av reduserte kostnader ved prising av alternative versjoner som e-boka.

Utover de nevnte versjoner (over) mener vi at bare større revisjoner av et verk fordrer ny fastprisperiode. Dagens praksis hvor hver nye utgave blir tildelt nytt ISBN-nummer bør videreføres. Oversikt over fastprisbøker løses i bokbasens systemer.

⁵ www.forleggerforeningen.no/publikasjoner/rapporter

Høringsspørsmål 7: Alternative fastprisperioder

Dagens ordning, som er alternativ 1 i høringsspørsmålet, er et resultat av lang tids utprøving og tilpasning. Den har fungert godt og vi anbefaler at den videreføres.

- Den gjennomsnittlige fastprisperioden i alternativ 1 synes å være svært nær 12 måneder (se over). Det innebærer at den gjennomsnittlige fastprisperiodens lengde i alternativ 1 og 2 i praksis omtrent er den samme.
- Vi antar at omfanget av salgsaktivitetene blir omtrent det samme i alternativ 1 og 2, men at nedsettelsene gjennomføres noe senere ved alternativ 2.
- Alternativ 2 vil medføre tilleggs kostnader i bransjen, noe som i sin konsekvens kan føre til økte kostnader for forbrukerne.

Konkurransetilsynet har hevdet at det er uheldig at fastprisens varighet er låst til en og samme dato for alle utgivelser, idet dette innebærer at bransjen kan koordinere sin utsalgsstrategi. Det er grunn til å hevde at en fast varighetsperiode heller fremmer enn svekker konkurransen i bokmarkedet. De aller fleste salgsstedene benytter seg av muligheten til å ha salgsaktiviteter for fjorårets bøker den 1. mai. Salgsleddene kjører i maidagene kampanjer på bøker fra egne lager og på titler som forlagene tilbyr, utvalg og priser varierer. Det er stor konkurranse både mellom aktørene i salgsleddet og mellom forlagene, som kjemper om å få innpass i salgsleddene for å få realisert egne lager. Ved at man kan starte realiseringen av hele fjorårets katalog på samme tidspunkt, effektiviseres denne første del av salget av fjorårets titler.

Hvis alternativ 2 følges, må så vel forlag som bokhandel spore de vel 3 000 nye titlene som kommer ut hvert år innen skjønn- og generell litteratur, for å informere om at fastprisperioden er utløpt og for å tilby ulike salgssensitiver. Dette vil helt klart gi merkostnader. Høyst sannsynlig vil heller ikke en slik ordning føre til at det gjøres en vurdering av den enkelte tittel, men at realisasjon samles. Om det vil gi hyppigere salgskampanjer enn dagens ordning er tvilsomt, og det finnes ingen grunn til å tro at det vil gi forbrukerne billigere bøker, totalt sett. Mens man i alternativ 1 kan ha salg på alle fjorårets bøker den 1. mai, vil alternativ 2 utelukke alle bøker utkommet i mai og senere året før fra dette salget.

Med en lengre fastprisperiode for fagbøker som vi foreslår, mener vi at det ikke er behov for en individuell vurdering av fastprisperioden på bøkene, slik det er foreslått i alternativ 3.

Høringsspørsmål 8: Sluttkunderabatter

Vi støtter forslaget om en videreføring av dagens ordninger angående sluttkunderabatter. Det samme gjelder en videreføring av Mammutsalget.

Alle boklovene i Europa åpner for en allmenn kunderabatt. I Norge omfatter dette også rabattmuligheter ved biblioteksalg og på store kvanta.

Høringsspørsmål 9: Skaffe- og leveringsplikt

Vi støtter det fremlagte forslag om skaffe- og leveringsplikt. En kombinasjon av skaffe- og leveringsplikt og litteraturabonnementer bidrar til at utvalget i bokhandelen er mangfoldig, til at forfatterne er sikret en vid distribusjon, og til at leserne får et bredest mulig utvalg.

Høringsspørsmål 10: Litteraturabonnementer

Vi støtter alternativ 1, som er det alternativet som best vil sikre bredde og mangfold i sortimentet. Abonnementsordningene er et viktig verktøy, men som bare fungerer dersom bransjen har anledning til å inngå kollektive avtaler. Abonnementene er enkle, entydige og kostnadsbesparende når de gjøres kollektivt. Med abonnementene kan attraktive bransjeløsninger utvikles, opphavspersonene sikres en rettferdig fordeling, alle ledd i salgskjeden får likeverdige vilkår og forbrukernes tilbud ivaretas.

Bransjen har et særlig ansvar for bøkene som faller inn under innkjøpsordningene. Abonnementsordningene er et hensiktsmessig verktøy for å sikre distribusjon av bredden i denne litteraturen. Her kombineres en litterær utviklingsstøtte og statlig innholdstøtte til kommunale ordninger med god tilgjengelighet for leserne i de lokale bibliotekene og i bokhandlene.

Forleggerforeningen ønsker å videreføre arbeidet med å synliggjøre og utvikle abonnementsordningene og sikre god utbredelse. Dette gjøres bl.a ved at forlagene gir svært høye innkjøpsrabatter (70% til 74%) for ett eksemplar («førsteeksemplaret») av de bøker som er omfattet av ordningene. I tillegg får de abonnerende bokhandlere en ekstra sortimentsrabatt på det samlede innkjøp av medlemsforlagenes omsetning. Sortimentsrabatten alene står i dag får et samlet beløp på omlag 30 millioner kroner. Sammen med de høye innkjøpsrabattene knyttet til førsteeksemplarordningene innebærer dette et betydelig bidrag til distribusjon av verdifull breddelitteratur.

Et viktig grep for å opprettholde og forsterke denne type gode ordninger, vil være å hindre videre glidning av innkjøpsrabatt – se våre kommentarer under Høringsspørsmål 12.

Hvis alternativ 2 ble valgt ville det høyst sannsynlig føre til at ikke alle forlagene ville være representert. Dermed ville man verken ha komplette kulturabonnement eller breddeabonnement, og tilbudet til leserne ville dermed bli redusert.

Høringsspørsmål 11: Ikke-diskrimineringsprinsipp

Vi støtter forslaget om å lovfeste et ikke-diskrimineringsprinsipp basert på eierskap i bokloven. Dette vil sikre størst mulig grad av likebehandling i en bransje med kombinasjon av vertikal integrasjon og faste priser.

Høringsspørsmål 12: Rabattprinsipper

Vi støtter alternativ 1 hvor det fastsettes en maksimal rabatt forlaget kan gi forhandleren.

Nivået på rabattene til bokhandler ligger historisk høyt i Norge og har nådd et punkt som kan true breddeforleggeriet. Et tak på rabattene er nødvendig av følgende grunner:

- For å videreføre tilstrekkelige marginer slik at krysssubsidieringen av smale titler, debutanter og kostnads- og tidskrevende verk kan fortsette.
- For å unngå prisdrivende effekt. En sannsynlig konsekvens av svakere marginer for aktøren som setter fastprisen er at marginsvikten må kompenseres med sterkere prisøkning. Uten margintak vil vi kunne oppleve en utvikling mot det det vi registrerer i friprismarkedet: Lavere marginer på bestselgere (store innkjøp fra detaljistkjeder i bokhandel og dagligvare) dekkes inn gjennom høyere priser på smalere litteratur.
- For å opprettholde forutsigbare forfatterinntekter. Fastprisen er beregningsgrunnlag for forfatterens royalty. Uten avansetak vil nettoinntekter under press kunne bli det nye beregningsgrunnlaget.
- For å motvirke horisontal konsentrasjon. Store enheter med sterk forhandlingsmakt er en sannsynlig konsekvens av at avansen settes under press på forlagssiden.

Fastprisen er kulturpolitisk begrunnet. For å legge til rette for at lovens formål skal kunne realiseres, må man sikre at en nødvendig margin fra denne ordningen tilflyter de som produserer kulturen, nemlig forfatterne og forlagene. Den historiske utviklingen i Norge viser at det var en kraftig økning i bokhandelens marginer fra 2001 til 2006, mens den har flatet ut fra 2006 til 2011.

Rabattaket på 50 % som foreslås i alternativ 1, tar utgangspunkt i å videreføre dagens nivå for avanse⁶. Vi mener en slik avanseregulering knyttet til titler som er bundet av fastpris er til fordel for alle parter. Det er sterk vilje blant forleggerne til å bidra til opprettholdelsen av et bredt bokhandlernettsverk.

For å videreføre effektive abonnementsordninger er det viktig at 2 % av denne rabatten er øremerket disse ordningene, slik at rabattaket for de individuelle avtalene mellom det enkelte forlag og bokhandel er 48 %. 2 % sortimentsrabatt på toppen av de individuelle avtalene er et godt incitament for å sikre effektive abonnementsordninger og god bredde i bokhandelens sortiment. Denne sortimentsrabatten kommer altså i tillegg til abonnementsordningenes førsteeksemplarrabatt på over 70%.

Når det gjelder markedssamarbeid, bør det følge de premisser som er nevnt i høringsnotatet under alternativ 1. For å unngå en form for skjult rabattering har vi som et innspill til forskrift for den Rådgivende nemd (beskrevet i høringsspørsmål 14) tatt inn en nærmere spesifisering av det førende begrepet «gjensidige tiltak».

⁶ En undersøkelse av marginene i bokbransjen viser at gjennomsnittsrabatten til bokhandlerne er 49 % i 2011.

I alternativ 1 er det nevnt eksempler på hva bokhandelen må yte noe ekstra for, om man skal oppnå rabatt opp mot den maksimale. For eksempel god eksponering, lav returrett og bestillingsrutiner som er effektivitetsfremmende. Dette er viktige momenter for å hindre misbruk av markedsposisjon i bokhandelsleddet ovenfor mindre forlagsaktører og konvergens av reell innkjøpsrabatt opp mot det definerte rabattaket.

Vi foreslår å føye til et punkt om breddeeksponering. Mens abonnementsordningene dekker den totale bredden i bransjen, vil dette punktet handle om angjeldende bokhandels eller bokhandelkjedes forpliktelse overfor det enkelte forlags utgivelsesliste. Dette vil i så fall måtte legges inn som et kulturpolitisk begrunnet virkemiddel som kan premieres innenfor avansetaket.

Kommentarer til alternativ 2

Forslaget i alternativ 2 er inspirert av andre lands boklover. Men en vesentlig forskjell mellom forslaget til norsk boklov og boklovene i andre land, er at disse ikke har egne bestemmelser om abonnementsordninger. Det er vår oppfatning at gode abonnementsordninger er den viktigste garantien for breddeeksponering i bokhandelen.

Det er svært viktig at en bred eksponering av nye bøker stimuleres. Som nevnt er de særskilte og svært gode rabattvilkårene for bokhandlerne ved deltakelse i abonnementsordningene det aller viktigste tiltaket. Sammen med vårt forslag til tilføyelse under alternativ 1, vil breddeambisjonene i alternativ 2 ivaretas med abonnementsordningene og vårt forslag til utvidelse av begrunnelsene for å kunne nå en høy innkjøpsrabatt.

Den viktigste innvendingen mot alternativ 2 er at det ikke inneholder et margintak. Fravær av margintak i en situasjon med betydelig kjedemakt vil medføre risiko for at marginen fra prisreguleringen mot sluttbruker overføres salgslleddet i form av økte innkjøpsrabatter. En slik utvikling vil åpenbart kunne virke prisdrivende. Reduserte marginer i forlagsleddet vil i tillegg kunne sette dagens standardavtaler med forfatterne som baserer seg på bruttoavtaler (fastprisen er utgangspunktet for royaltymberegning) under press.

Kommentarer til alternativ 3

I begrunnelsen for Alternativ 3 henvises små og mellomstore aktører som er misfornøyd med avansen til andre salgskanaler. De må i så fall søkes utenfor bokhandelkjedene, hvor sortimentet er begrenset til litteratur beregnet på massemarkedet. Utfordringen for små aktører i dagens situasjon er et høyt rabattnivå i samtlige bokhandelkjeder, samt stigende krav om markedsstøtte på toppen. Hvis loven tillater at denne tendensen forsterkes ytterligere, trues lønnsomheten i breddeforleggeriet og oppnåelsen av lovens formål. Færre forfattere vil få publisert sine arbeider. De forutsigbare konsekvensene er i første omgang høyere priser for å innhente tapte marginer, dernest en reduksjon av uavhengige kvalitetsforlag, i beste fall i form av økt horisontal konsentrasjon. Forslaget bidrar hverken til å sikre lavest mulige priser for forbrukerne eller til å realisere litteratur- og språkpolitiske målsettinger.

Høringsspørsmål 13: Samarbeid om frakt- og leveringsbetingelser

Vi støtter forslaget om en hjemmel for at samarbeidet om frakt- og leveringsbestemmelser kan videreføres. Vi støtter også begrunnelsen i høringsnotatet om dette.

Høringsspørsmål 14: Rådgivende nemnd

Vi støtter forslaget om å etablere en egen rådgivende nemnd for tvisteløsning ved avtaleinngåelse mellom leverandør og forhandler. Vi slutter oss til beskrivelsen i høringsnotatet: Dersom en aktør mener at et konkret avtaleforhold ikke er i tråd med lovens bestemmelser, kan en rådgivende uttalelse innhentes i saken av et uavhengig organ. Nemnda skal arbeide raskt og effektivt, slik at partene kan legge nemndas råd til grunn i en konkret avtaleinngåelse.

Det bør vurderes om en tredjepart også kan ta kontakt med nemda om bransjeforhold.

Når det gjelder forslaget om nemndas sammensetning vil vår forening gjerne ha forslagsrett, men det bør presiseres at den som foreslås ikke skal ha tilknytning til bransjen.

Når det gjelder vurdering av saker om markedssamarbeid, vil vi foreslå som innspill til forskrift at to elementer legges til grunn:

- All markedsaktivitet i butikk eller på bokhandelens eget nettsted skal dekkes av avansen som maksimalt skal være 50 %.
- Annet markedssamarbeid som kan avtales vil derfor handle om eksterne kampanjer, hvor det foreligger fakturaer og hvor bokhandelen minst skal stå for femti prosent av kostnadene.

Høringsspørsmål 15: Eierskapsbegrensninger

Når det gjelder spørsmålet om innføring av eierskapsbegrensninger i bokloven har vi i høringsuttalelsen i fjor signalisert at vi ikke har noe i mot eierskapsbegrensninger etter mønster av andre mediefelt. Men vi aksepterer argumentasjonen i høringsnotatet for at slike begrensninger ikke skal innføres i bokloven.

Avsluttende kommentar

Forleggerforeningen tror at de valgte alternativer gir bokloven den nødvendige robusthet og styrke for å innfri ønskede kulturpolitiske mål. Velges det annerledes, som å ha en boklov som ikke er obligatorisk, som har individuelle fastpriser, om e-bokområdet holdes utenfor og uten avanseregulering, vil vi få en boklov som raskt eroderer.

Utviklingen i det danske bokmarkedet, hvor man hadde en gradvis overgang fra faste til frie priser, gir et godt bilde av hva som kan skje om rammebetingelsene ikke er allment gjeldende for hele det litterære feltet.

Etter to år med fullstendig friprisregime har en samlet dansk bokbransje konkludert med at de ikke vil evne en gjennomføring de litteraturpolitiske mål om bredde og tilgjengelighet under disse rammebetingelsene. I vedlagte notat⁷ oppsummerer Danske skjønnlitterære forfattere, Dansk Forfatterforening, Bokhandlerforeningen og Forlæggerforeningen hvorfor de ber den danske kulturministeren om å innføre en boklov.

Oslo 15.03.2013

Den norske Forleggerforening

Tom Harald Jenssen

Styreleder

Kristenn Einarsson

Administrerende direktør

⁷ «Foreningernes notat om hvordan bredde, kvalitet og tilgjengelighet opretholdes for dans litteratur», notat fra de fire foreningene, 11.03.2013